

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DIN CETATEA DE LA ENISALA (1976)*

SILVIA BARASCHI și GH. I. CANTACUZINO

La aproximativ 2 km nord-est de satul Enisala (com. Sarichioi, jud. Tulcea), pe un promontoriu stincos ce înaintează în lacul Razelm, se înalță zidurile impunătoare ale unei cetăți (fig. 2). În izvoarele scrise turcești cetatea apare cu numele de Yeni Sale. Cea mai veche mențiune a acestui nume o găsim în cronică lui Sükrüllah, datând deci din prima parte a veacului al XV-lea¹. Cum nu cunoaștem numele anterior al fortificației² ne vom folosi, pentru desemnarea cetății, de numele actual al satului din apropiere.

Între apele lacului și promontoriu se întinde astăzi o zonă mlăștinoasă rezultată în urma procesului general de colmatare a Razelmului, fost golf de mare. În această parte, pe panta dinspre lac se mai văd urmele unui drum de acces, care făcea, poate, legătura între cetate și portul său, deocamdată neidentificat. Potrivit observațiilor lui I. T. Dragomir, necropola, probabil în întregime distrusă, se află pe una din terasele plantate azi cu viță de vie, din partea de sud-vest a cetății³. La vest de aceasta, se află două așezări fortificate romano-bizantine, încă necercetate arheologic.⁴

După cum se știe primele săpături au fost executate de Grigore Avachian în 1939. Atât înainte de această dată cît și după aceea, interiorul cetății a fost adesea răscoslit de către căutătorii de comori. Abia în anii 1963—1964, în cadrul a două campanii succesive, I. Barnea și I. T. Dragomir vor relua cercetările. Rezultatele acestor campanii au fost deosebit de fructuoase. S-au descoperit numeroase documente arheologice între care cîteva complexe de locuire și o a doua incintă, aproape complet demantelată⁵ (fig. 1). Aceasta închidea un spațiu de cel puțin două ori mai mare decit cel cuprins în perimetrul incintei mici. Pe tronsonul păstrat al incintei mari se află unei turnuri rectangulare.

Descoperirea incintei exterioare dă cetății de la Enisala dimensiuni arhitecturale și istorice noi, fiind una dintre cele mai mari și mai importante din Dobrogea.

Se știe că din vechile construcții interioare s-au păstrat doar cîteva. Aproape de colțul sud-estic, unde se află un canal de seurgere conceput și amenajat odată cu ridicarea zidurilor (fig. 3 b) este plasată cisterna pentru apă⁶. Ea este adosată laturii de sud a incintei mici (fig. 1; fig. 3 a). În interiorul său la colțuri, se mai pot vedea două-trei straturi de mortar hidrofug al căror rost era de a asigura impermeabilitatea. Tot în această

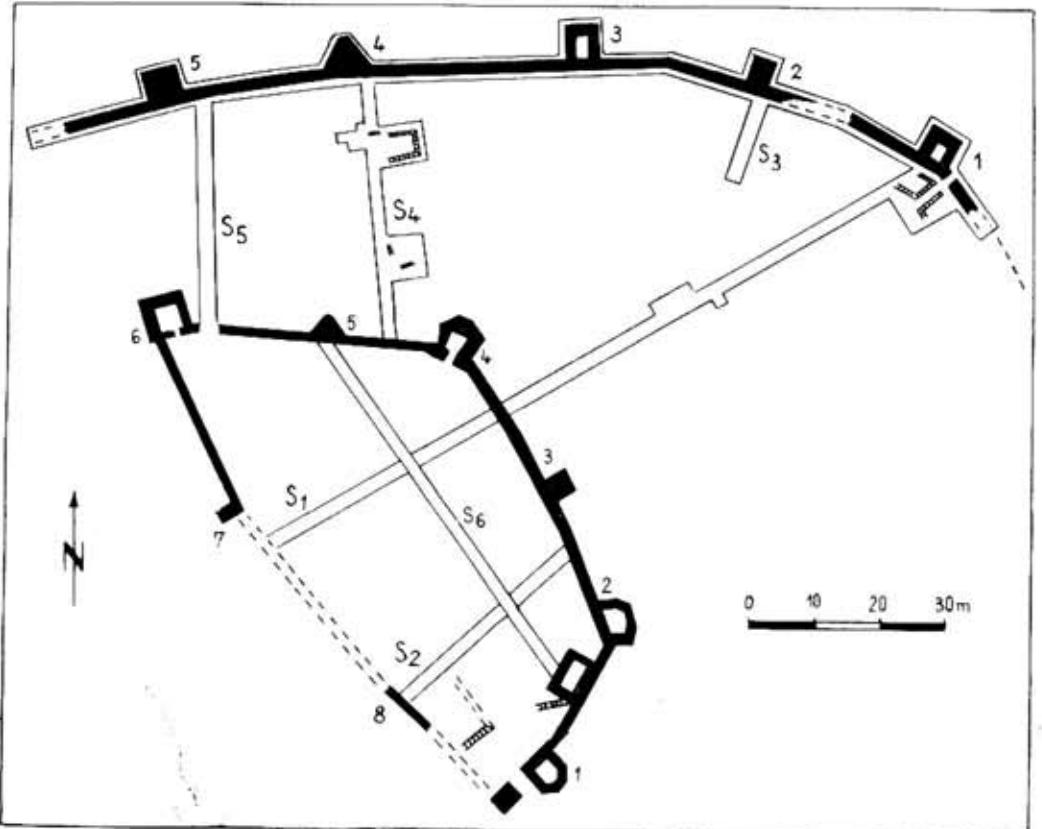

FIG. 1 — ENISALA — PLANUL CETĂȚII (DUPĂ L. T. DRAGOMIR, COMPLETAT CU S. 6).

FIG. 1 — ENISALA, PLAN DE LA CITÉ (D'APRÈS L.T. DRAGOMIR; COMPLÉTÉ AVEC S. 6)

ABB. 1. ENISALA. GRUNDRISS DER BURG (NACH L.T. DRAGOMIR, ERGÄNZT MIT S. 6).

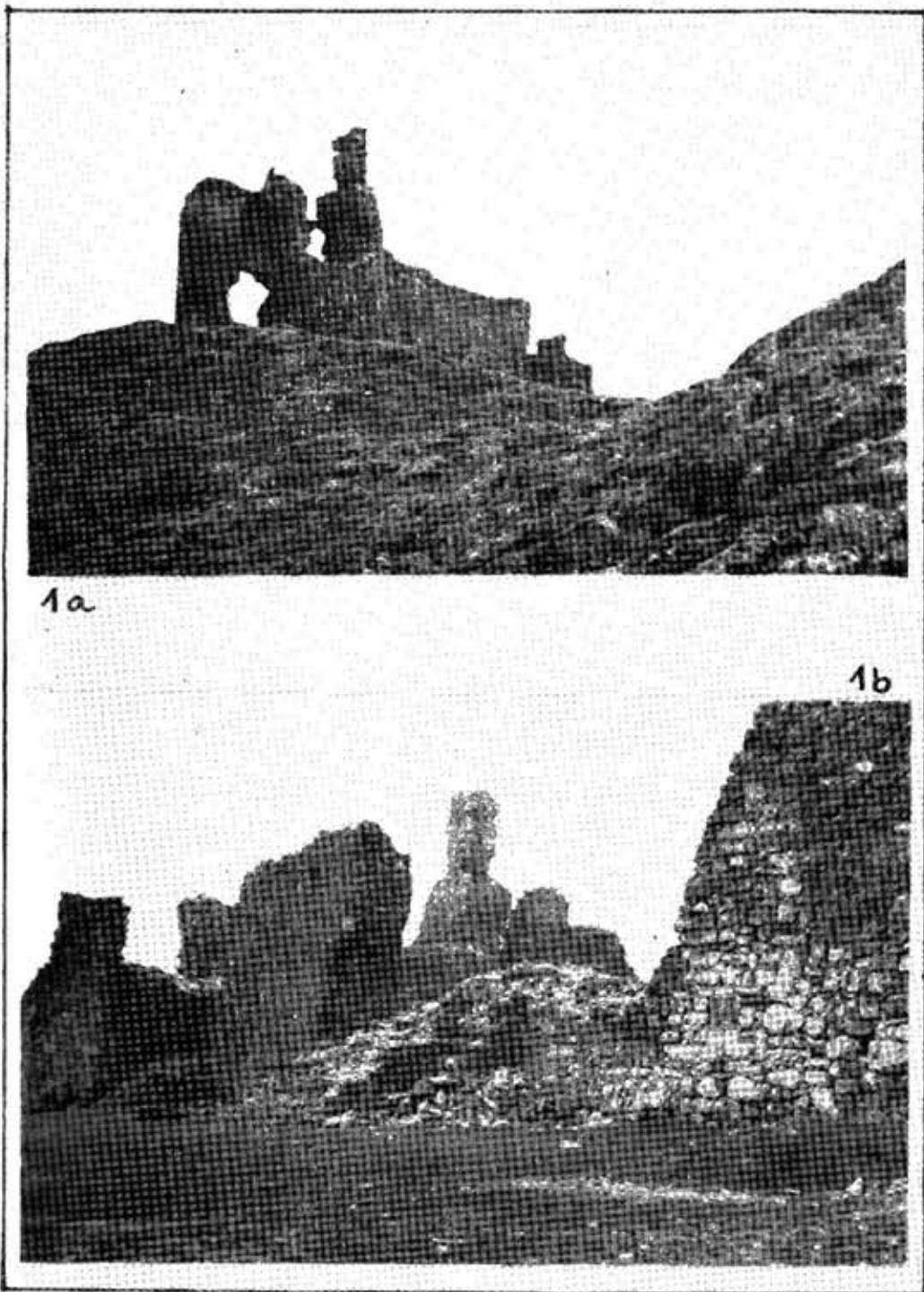
zonă, aproape de poartă se păstrează niște řiruri de piatră aparținând unor construcții greu de identificat, probabil locuințe (fig. 1).

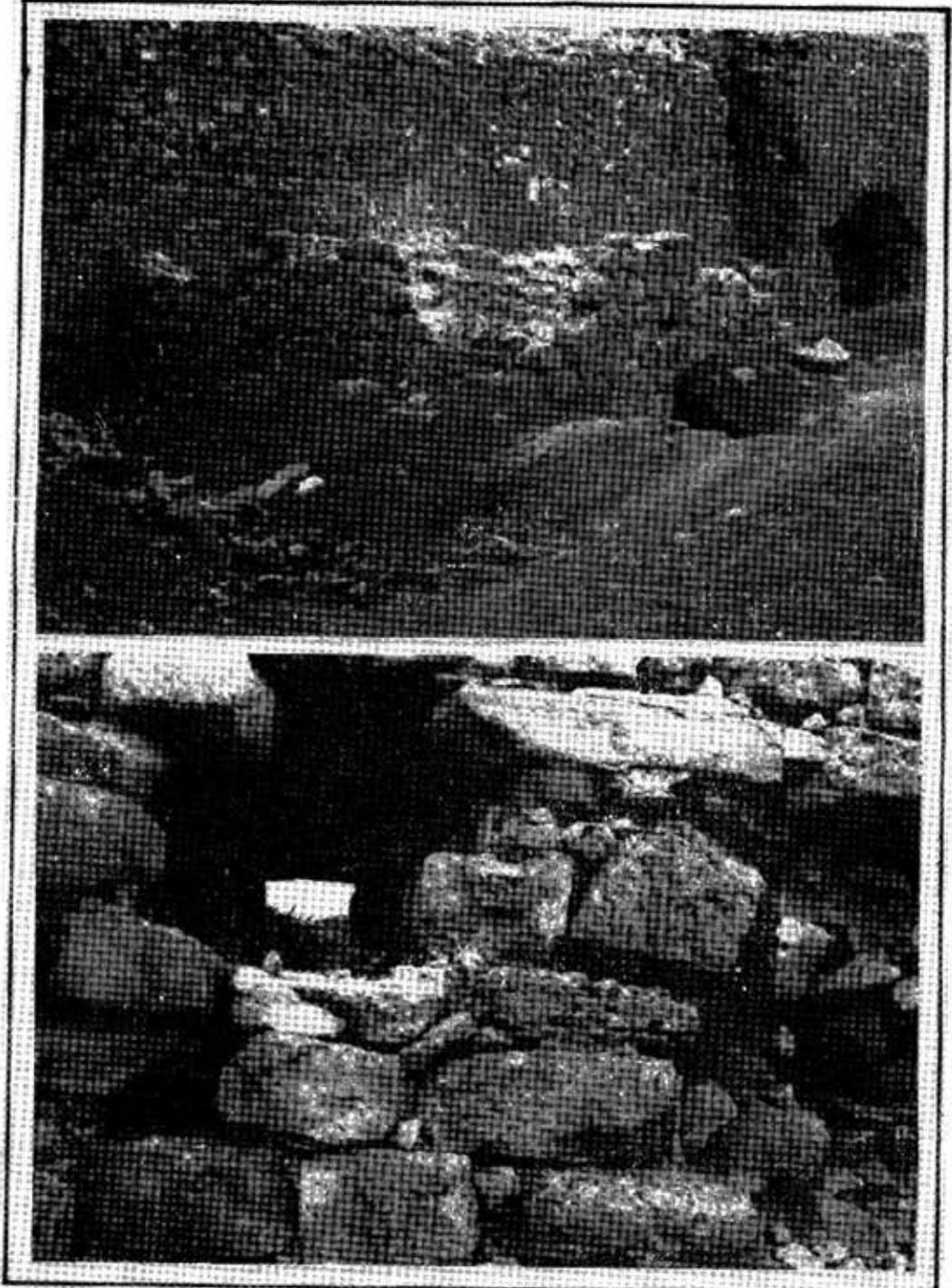
În momentul începerii cercetării noastre în cetate se aflau cîteva moivile mari rezultate din pămîntul scos cu prilejul săpăturilor anterioare. Către nord-est, în spațiu delimitat de incinta mică, lumerătorii șantierului DPCN au executat decapări în urma cărora au fost înălțurate astfel moivilele de pămînt cît și depunerile arheologice pe o grosime de 0,20—0,40m. Deoarece pămîntul a fost adesea răvășit au rămas puține zone unde

FIG. 2. ENISALA. A — VEDERE DE ANSAMBLU A INCINTEI INTERIOARE; B — LATURA NORD-ESTICĂ A ACELEIAȘI INCINTE.

*FIG. 2 — ENISALA: A) VUE D'ENSEMBLE DE L'ENCEINTE INTÉRIEURE;
B) LE CÔTÉ NORD-EST DE LA MÊME ENCEINTE.*

ABB. 2. ENISALA — A) GESAMTANSICHT DER INNENMAUER; B) NORD OST-SEITE DER-
SELBEN MAUER.

3

FIG. 3. ENISALA. A — BAZINUL PENTRU APĂ; B — GURA EXTERIOARĂ A CANALULUI PENTRU SCURGEREA APELOR DIN CETATE.

FIG. 3 — ENISALA: A) BASSIN POUR L'EAU

B) DÉBOUCHÉ DU CANAL DE DEVERGEMENT DES EAUX DE LA CITÉ

ABB. 3. ENISALA. A., DAS WAASERBASIN; B) DIE ÄUSSENRE MUNDUNG DES KANALS, DER FÜR DIE ABLEITUNG DES WASSERS AUS DER BURG BENÜTZT WURDE.

se mai pot face observații stratigrafice și anume în colțul de nord-est al cetății, unde depunerile sunt mai groase⁷.

Intrucât toate cercetările de pînă acum⁸ s-au efectuat prin secțiuni transversale, orientate aproximativ est-vest, în 1976 s-a preconizat un plan de lucru conform cărora secțiunile erau orientate longitudinal. În felul acesta profilele urmău să indice zonele în care situația se păstra „in situ”.

În campania anului 1976 s-a tracat o singură secțiune numerotată în continuarea celor cinci din 1963—1964. Secțiunea 6 are 60 m lungime și 2 m lățime (carourile au fost marcate de la nord la sud) (fig. 1; fig. 6 d).

Noua secțiune a fost cercetată pînă la stîncă doar în carourile 1—6 (fig. 5 b) și 24—30. În rest, săpatura s-a oprit la adâncimea de 0.15—0.25 m. În carourile 5—15 stîncă răzbătea adesea pînă la nivelul actual de călare.

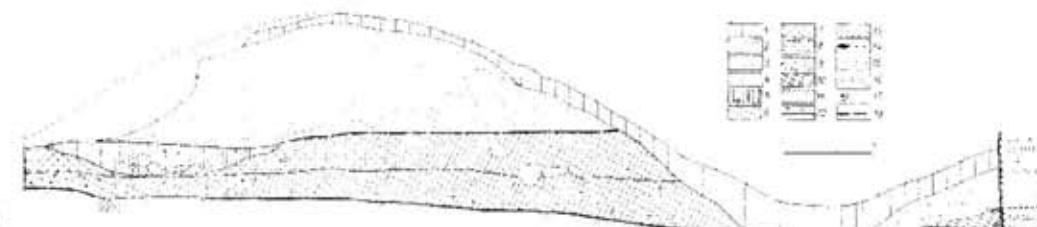

FIG. 4. ENISALA. PROFILUL ESTIC AL SECȚIUNII 6 (CAROURILE 25—30). 1 — NIVEL VEGETAL ACTUAL; 2 — PĂMÎNT UMBLAT; 3 — PĂMÎNT ARUNCAT DIN SĂPĂTURI ANTERIOARE; 4 — MOLOZ; 5 — CHIRPIC ARS; 6 — CASTANIU PRĂFOS; 7 — CENUȘIU; 8 — CENUȘIU GRANULOS; 9 — CASTANIU; 10 — NEGRU CENUȘIU; 11 — PĂMÎNT GALBEN DIN EPOCA HALSTATTIANĂ ȘI ALTE EPOCI; 12 — PLACĂ DE MORTAR; 13 — STÎNCĂ; 14 — CĂRBUNE; 15 — PIETRE; 16 — CIOBURI; 17 — CĂRĂMIZI; 18 — NIVEL DE CĂLCARE 1939.

FIG. 4 — ENISALA. PROFIL DU COTÉ EST DE LA SECTION 6 (CARREAUX 25—30). 1) NIVEAU VÉGÉTAL ACTUEL; 2) TERRE FOULÉ; 3) TERRE PROVENANT DES EXCAVATIONS ANTÉRIEURES; 4) GRAVATS; 5) TERCHIS BRÛLÉ; 6) TERRE BRUNE FRIABLE; 7) SOL GRIS; 8) SOL GRIS GRANULEUX; 9) SOL BRUN; 10) SOL NOIR-GRIS ET SOL JAUN DE L'EPOQUE HALLSTATTIÈNE ET D'AUTRES ÉPOQUES; 12) PLAQUE DE MORTIER; 13) ROC; 14) CHARBON; 15) PIERRE; 16) CÉRAMIQUE; 17) BRIQUE; 18) NIVEAU 1939

ABB. 4. ENISALA. DER OSTSCHNITT DER SEKTION 6 (QUADRATEN 25—30). 1) GEGENWÄRTIGE OBERE ERDSCHICHT; 2) GESTÖRTE ERDE; 3) ERDE AUS ANDEREN VORHERGEHENDEN AUSGRAUBUNGEN; 4) SCHUTT; 5) GEBRANNTER TON; 6) BRAUN STAUBIG; 7) GRAU; 8) GRAU KÖRNIG; 9) KASTANIENBRAUN; 10) GRAU SCHWARZ; 11) GELBE HALLSTATT ZEITLICHE (UND AUS ANDEREN ZEITAHSCHNITTEN) ERDSCHICHT (2) MÖRTELPLATTE; 13) FELSEN; 14) KOHLE; 15) STEINE; 16) SCHERBEN; 17) ZIEGELN; 18) OBERE ERDSCHICHT 1939

Observațiile din plan și profil efectuate în primele șase carouri, ca și în ultimele două, au confirmat existența unui nivel de viețuire din prima epocă a fierului corespunzând culturii Babadag, faza a II-a⁹. Nivelul se remarcă printr-un pămînt negru cenusiu, compact, umplind golurile dintre stine și care cuprinde numeroase materiale apartinând locuirii hallstattiene. Deasupra acestui nivel, sesizabil doar din loc în loc, se află stratul medieval.

În 1976 s-a verificat observația mai veche potrivit căreia zidurile cetății au fost înălțate direct pe stincă. Față lor, în general lucrată îngrijit, are la bază două-trei rînduri de blocuri, dispuse cu mai puțină atenție și usor retrase, constituind temelia.

Datorită sistemului de săpătură aplicat anterior, incinta mică a fost complet degajată, pînă la baza ei pe toată lungimea, înălțurîndu-se astfel legătura stratigrafică cu depunerile din interior.

În carourile 1–2 situația s-a păstrat nedoranjată pe o distanță de aproape 3 m. Aici s-a putut observa că stratul medieval cuprinde cel puțin două nivele, incendiate și separate de lentile de arsură conținînd cărbune și cenușă. Această parte a secțiunii a fost trasată în zona decapată (fig. 5 b).

Observații interesante s-au făcut în carourile 24–30, unde S 6 traversează o movilă mare de pămînt, rezultată din săpăturile anilor 1939 și 1963–1964 (fig. 4). La 1 m sub vîrful actual al moviliei profilul prezintă o dungă de mortar grosă de 3–4 cm, care coboară în pantă usoară spre mijlocul cetății (fig. 4; fig. 6 b). Această dungă, rezultatul distrugerii naturale a zidurilor, reprezintă nivelul de călcare la începerea cercetărilor în anul 1939, ea affîndu-se la baza moviliei. Spre bazin dunga a fost întreruptă de unul din șanțurile săpate în jurul acestuia, iar spre interior a fost de asemenea „tăiată” cu prilejul decapării recente. Nivelurile aflate sub dungă de mortar fuseseră amestecate cu prilejul unor nivelări efectuate în vremea stăpînirii otomane. Stratul de nivelare compus dintr-un pămînt în general de culoare castanie este neomogen conținînd numeroase fragmente ceramice, pietre, bucăți de mortar și de cărămizi. Aici a fost descoperită o monedă turcească emisă de Mahomed I (1413–1421). La baza acestui strat, în carourile 26–28, se află o placă de mortar care reprezintă un nivel de călcare al locuitorilor cetății (fig. 4; fig. 6 a).

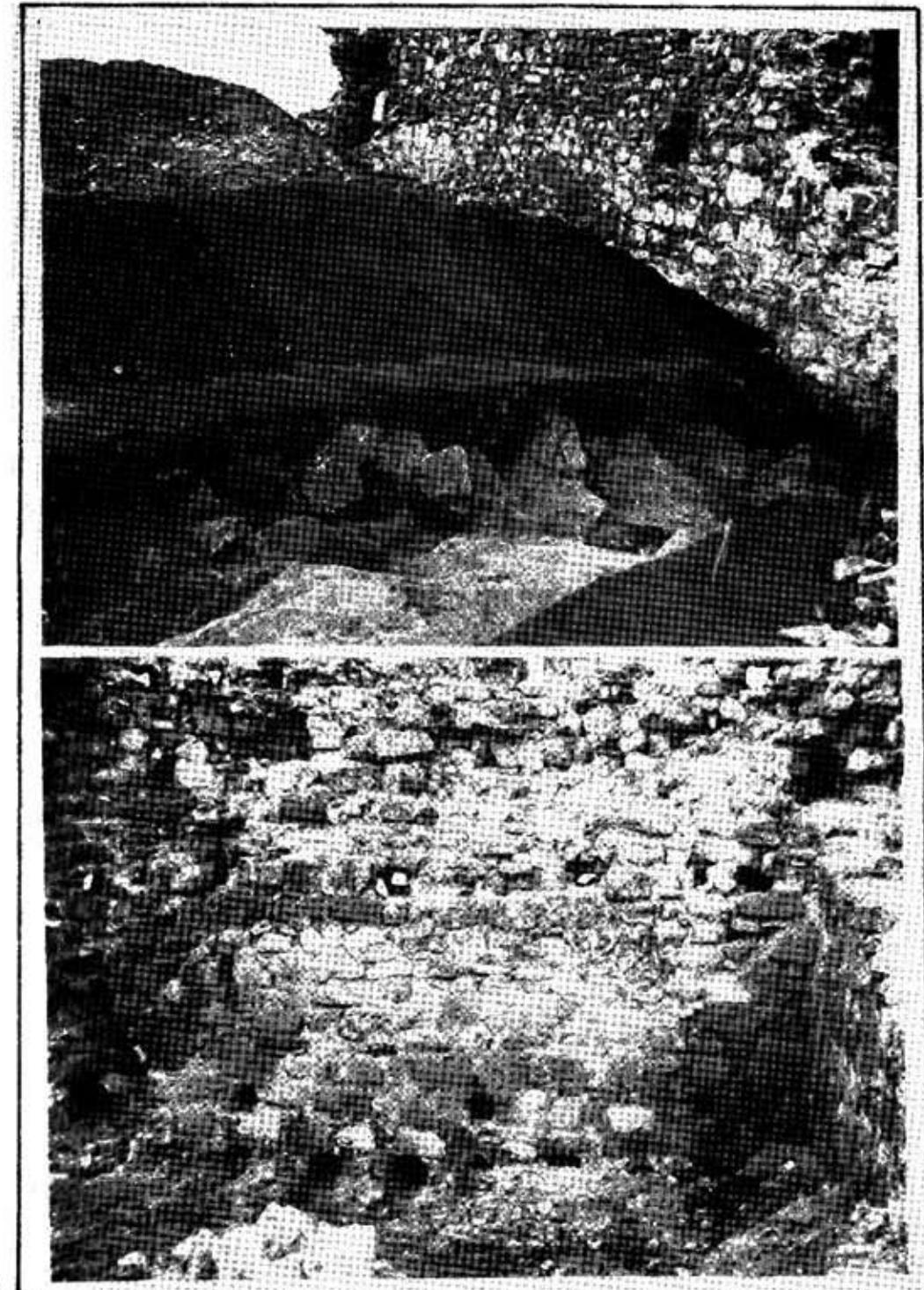
Pe toată lungimea secțiunii s-au găsit răspindite fragmente de chirpic ars cu amprente de muie și lemn, urme de cărbune și cenușă. Au fost surprinse, fără a se putea delimita cu precizie, șase complexe de locuire. Dintre acestea cea din caroul 30, din care s-a dezvelit doar un colț, aparține nivelului de viețuire hallstattian. Locuința este reprezentată de o porțiune de podea de lut galben, chirpic ars, lemn carbonizat și cenușă (fig. 4). O suprafață cu puternice urme de arsură și cărbune din caroul 1 ar putea reprezenta de asemenea o locuință a același nivel, incendiată.

Locuințele nivelului medieval sunt în număr de cinci. Două dintre ele au avut la bază blocuri de piatră deasupra căror se înălță peretele din lemn sau chirpic. În carourile 16–17 s-a descoperit prima dintre acestea (fig. 7), iar către cisterna de apă (c. 25–26) a fost prins un colț al unei alte case, dărâtate în urma unui incendiu (fig. 4; fig. 6 c). Nivelul acesta din urmă are o grosime de 0.10–0.40 m și se află la 0.25 m deasupra

FIG. 5. ENISALA. A — LATURA NORDICĂ A TURNULUI NR. 6; B — SECȚIUNEA 6 ÎN DREPTUL LATURII NORDICE A INCINTEI INTERIOARE.

FIG. 5 ENISALA: A) COTÉ NORD DE LA TOUR NO. 6; B) SÉCTION 6 PRÈS DU MUR DU COTÉ DE L'ENCEINTE INTÉRIEURE

ABB. 5 ENISALA. A) NORDSEITE DES TURMES NR. 6; B) SEKTION NR. 6 VON DER NORDSEITE DER INNEREN FESTUNGSMAUER.

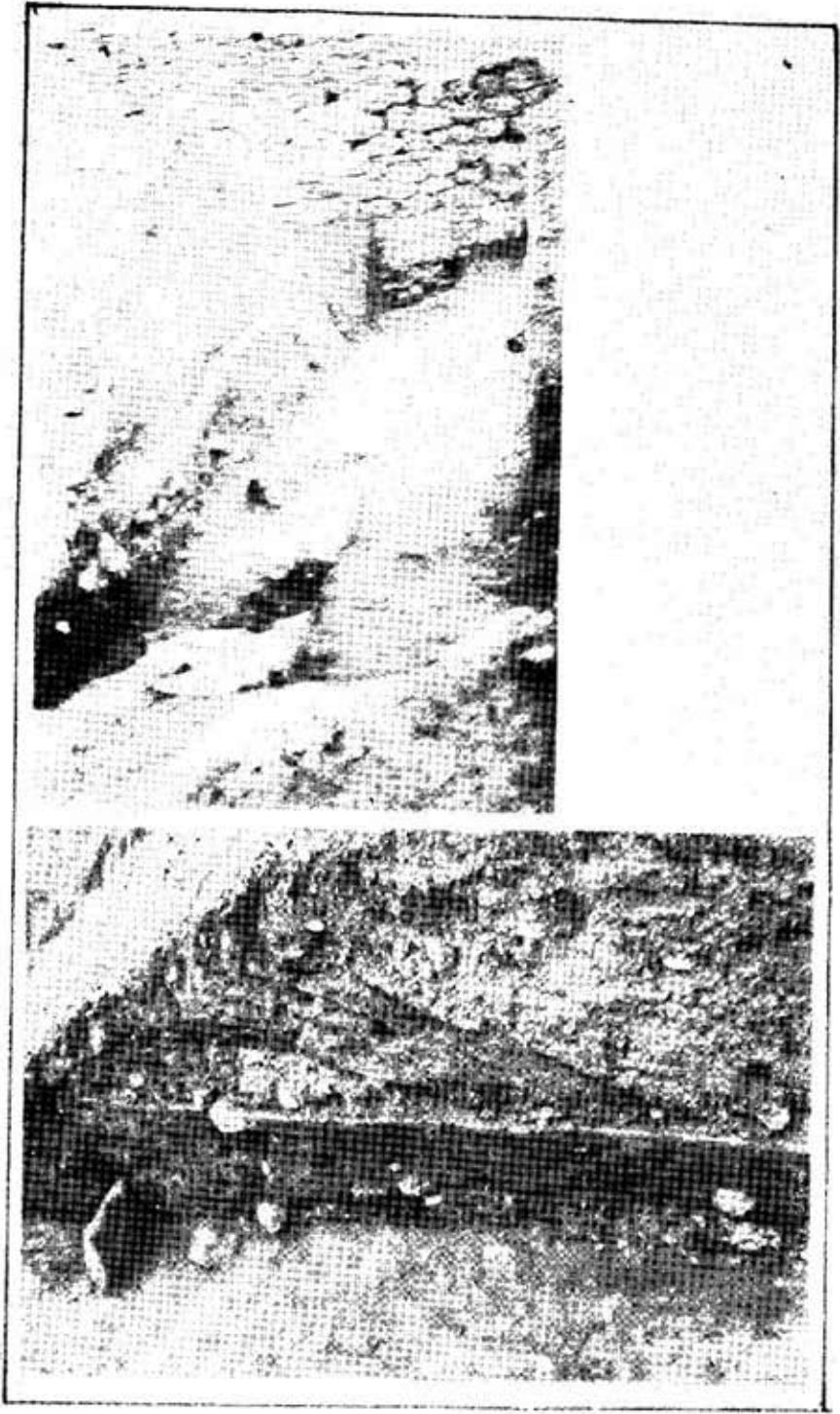

FIG. 6, ENISALA, SECTIUNEA 6; A — PLACA DE MORTAR BEZAVELTA PE JUMATATEA SECTIUNII; B — PROFILUL VESTIC AL SECTIUNII (CAROBULE 28—29); C — PROFILUL ESTIC AL SECTIUNII; D — VEDERE DE ASUPRA SECTIUNII TRASATA IN 1976.

FIG. 6 — ENISALA. 6) LA PLATE DE MORTIER; B) PROFIL OUEST A MITTE DE LA SECTION PRATICEE EN 1976 SECTION 6 (à GROUPEE); C) PROFIL EST DE LA SECTION PRATICEE EN 1976

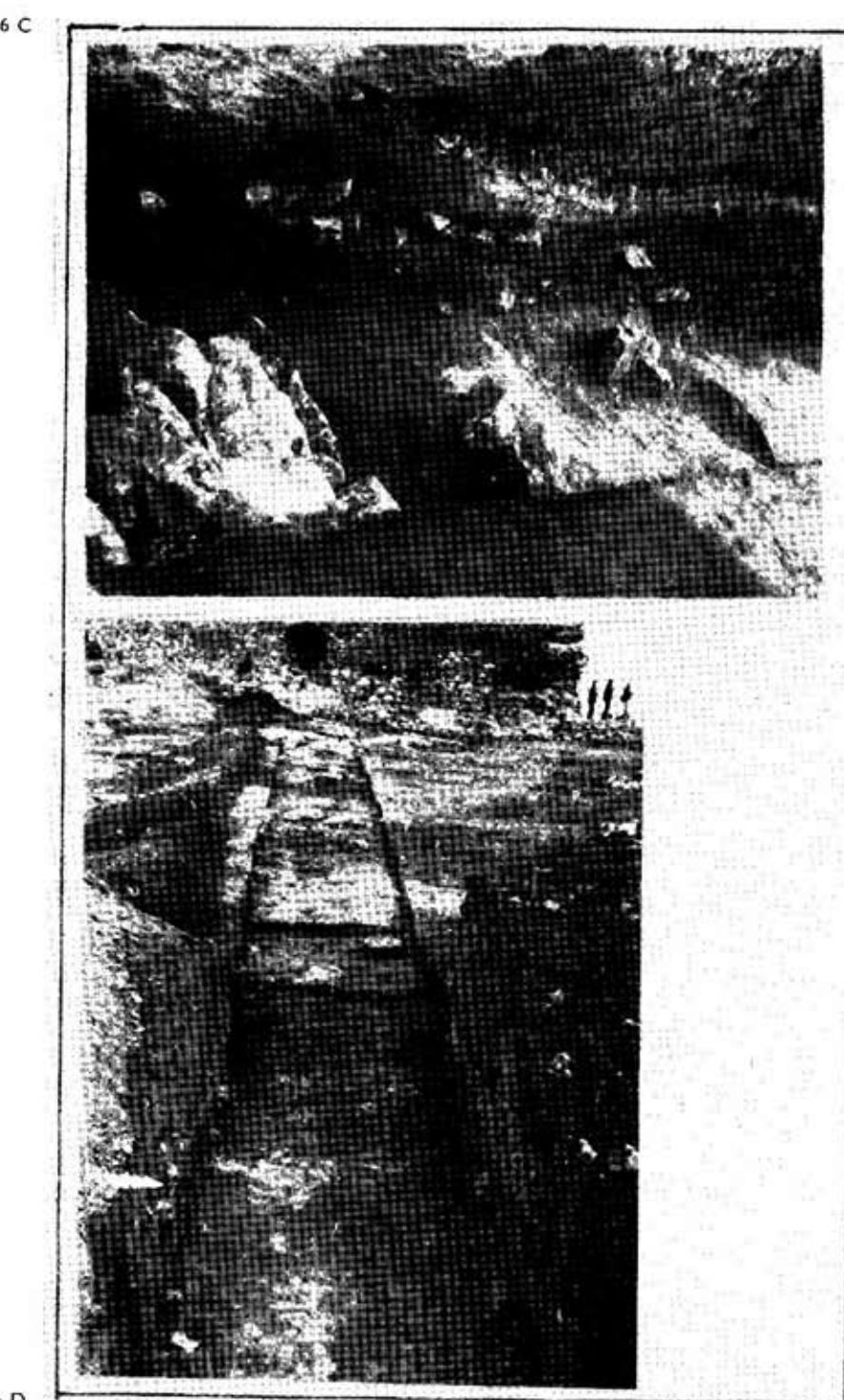

ABB. 6, ENISALA, SEKTION 6; A) MORTELPLÄTTE, IN DER HÄLFTE DER SEKTION AUFGEDECKT; B) DER WESTLICHE SCHNITT DER SEKTION (QUADRAT 28—29); DER ÖSTLICHE SCHNITT DER SEKTION; D) GE- SAMTANSICHT DER SEKTION AUS DEM JAHR 1976

6 D

plăci de mortar, apărând deci unuia din momente de locuire. Pietrele ce aleătuiesc aceste temelii sunt de dimensiuni variate și sumar prelucrate.

În cursul săpăturilor au fost descoperite numeroase materiale arheologice: ceramică, podoabe, arme, monede și diferite alte obiecte întregi sau fragmentare din os, fier, bronz.

Ceramica reprezintă lotul cel mai bogat. Viețuirii anterioare construirii cetății îi corespund fragmentele unor vase specifice culturii Babadag, lăcrătate atât din pastă cenușie, bună, cit și din pastă de calitate inferioară, avind ca decor briul alveolar.

Ceramica medievală este databilă între secolele XIII—XVI. Mult mai numeroasă decât cea hallstattiană, ea cuprinde ambele categorii cunoscute: comună și smâlțuită.

Ceramica comună este documentată în special prin fragmente de oale și uleiuri cu toartă, în majoritatea cazurilor smâlțuite pe fața interioară a buzei. În legătură cu această categorie trebuie remarcate două observații făcute asupra materialului prelucrat pînă acum, și anume prezența a numeroase fragmente de oale smâlțuite cu smalț incolor pe toată suprafața lor interioară și absența altor forme specifice ceramicii comune, cum ar fi străchinile, capacile, uleioarele. Această din urmă observație rămîne să fie verificată după studierea întregului material ceramic descoperit pînă acum. Ca element decorativ, în afara smalțului întins doar pe buză, apare frecvent humă albă, dispusă în pale oblice sau verticale.

Ceramica smâlțuită cuprinde farfurii, străchinile, uleioare, ultima formă fiind însă mai rar întîlnită. Alături de materiale locale lăcrătate din pastă roșie, decorate în tehnica sgraffito¹⁹ sau prin pietare, apar și fragmente de proveniență orientală. Acestea, în general restrinse ca număr, sunt reprezentate de fragmente ale unor vase de faianță decorative cu motive pictate în albastru și de altele, confectionate din pastă caolinată, ornamentate geometrice sau florale cu albastru, roșu sau verde.

Au mai fost descoperite cîteva obiecte de podoabă (un inel de aur, altul de os, o placă de corn bogat ornamentată), arme și piese de harnăsament (un virf de săgeată, un pîntea, o cataramă, o verigă de fier, ghiulele de piatră), obiecte de gospodărie (un tepor, o daltă, lame de cuțit, fusaiole, fragmente ale unor vase de fier și bronz, piroane de fier, greutăți de plasă), patru monede și diferite alte piese. Unele dintre cele amintite au fost găsite cu prilejul decapării ce a atins și nivelul arheologic. Cu același prilej s-a distrus cea mai mare parte din lama unei săbii de fier, din care s-au recuperat doar cîteva fragmente.

★

Pînă în prezent cetatea de la Enisala este singura așezare medievală din zona litoralului pontic românesc cercetată arheologic. Materialele descoperite nici sunt asemănătoare celor cunoscute în alte așezări dobrogene de pe linia Dunării, pe care le depășește în timp cu aproximativ un secol. Analogiile cele mai strînsă însă, mai ales pentru ceramica smâlțuită, le întîlnim în orașele pontice de pe coasta vestică a Mării Negre ca Cetatea Albă, Mesembria, Anchialos și altele.

Dacă cercetarea orașului medieval de pe malul Razelmului s-a făcut discontinu, iar unele materiale și observații prețioase s-au pierdut, în timp ce altele nu s-au publicat încă, și deoarece săpăturile din 1976 au avut un caracter restrîns problemele importante puse de studiul cetății de la *Enisala* nu au fost încă rezolvate. Amintim unele dintre acestea: data construirii fortificațiilor, raportul dintre cele două incinte, nivelurile de viețuire, amplasarea portului cetății. Aceste aspecte majore vor sta în atenția cercetării viitoare, ea și altele, de detaliu. Se impune deci investigarea spațiului din interiorul incintei mici pînă la epuizarea sa precum și a celui dintre incinte, cercetat doar prin patru secțiuni și cîteva case.

Deocamdată putem avansa totuși cîteva ipoteze de lucru. Astfel 1. ridicarea zidurilor cetății pare să fi avut loc la limita secolelor XIII—XIV, fără să fie exclusă o dată mai

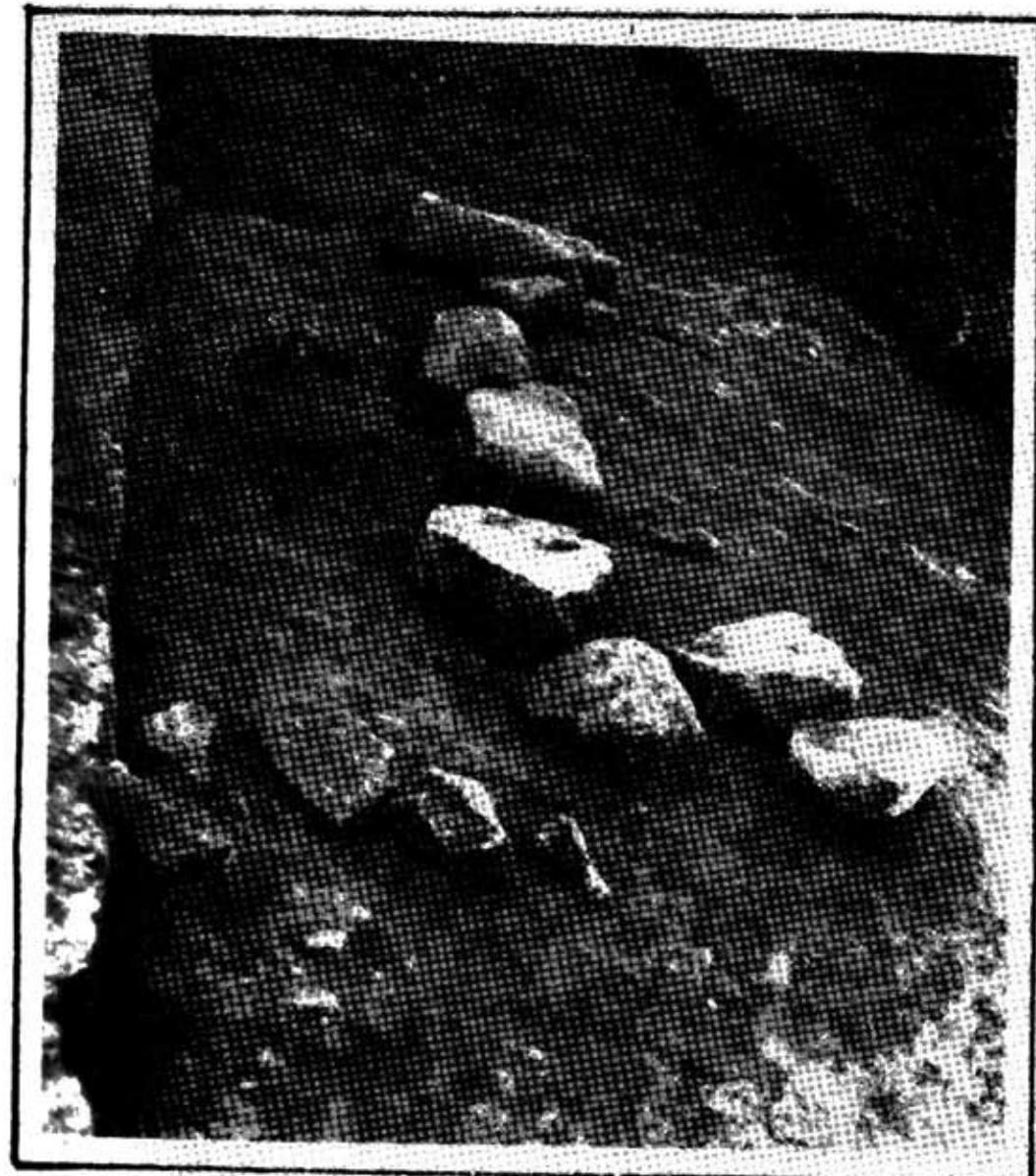

FIG. 7. ENISALA. SECȚIUNEA 6. BAZA DE PIATRĂ A UNEI LOCUINȚE MEDIEVALE.

FIG. 7. ENISALA: SECTION 6. FONDEMENTS EN PIERRE D'UNE HABITATION MÉDIÉVALE.

ABB. 7. ENISALA. SEKTION 6. DER STEINGRUND EINER MITTELALTERLICHEN WOHNUNG.

timurie. 2. Este posibil ca cele două incinte să fi fost concepute ca un sistem unitar de apărare și, deci, construite în același vreme, din necesități de ordin strategic. Forma ca și amplasarea turnurilor ce intăresc capacitatea defensivă a ambelor incinte conduc către aceeași presupunere. 3. Locuirii medievale îi corespund cel puțin două niveluri de viiturire. 4. Descoperirile arheologice atestă o prezență genoveză în cetate.¹¹ Credem că avem însă temeuri — asupra cărora vom insista cu alt prilej — să ne indoiim că autorii fortificațiilor de la Enisala sunt genovezii.

NOTE

- * Săpaturile arheologice au fost efectuate în octombrie 1976 de Institutul de Arheologie în colaborare cu DPUN care avea în planul său de lucru restaurarea cetății medievale.
- 1. Sükrüllah bin Schabeddin Ahmed, în *Cronici turcești privind Tările Române. Extrase I, sec. XV — mijlocul sec. XVII*, București, 1966, p. 32.
- 2. Denumirea de Heraclieia, sub care este de asemenea cunoscută cetatea, pare a fi cu totul neintemeiată, după cum remarcă Ion Barnea în *În istoria Dobrogei*, vol. III, 1971, p. 380. Propuneri de identificări s-au făcut, desigur. Vezi pentru aceasta bibliografia dată de Radu Stefan Ciobanu, *Cetatea Enisala*, SMII, I, 1971, p. 21—30; I. Barnea, *op. cit.*, p. 163, 379—380; Vezi de asemenea O. Iliescu, *Cu prizire la o hartă parțială a sud-estului Europei datând din preajma bătăliei de la Nicopole*, SMII, IX, 1978, p. 197.
- 3. I. T. Dragomir, *Cetatea medievală de la Enisala. Urmele arme și obiecte de podoabă*, Danubius, VI—VII, 1972—1973, p. 34. Lucrarea (p. 29—48) prezintă o parte din materialele arheologice descoperite în campaniile anilor 1962—1963. Ea supunește parțial raportul asupra săpăturilor, rămas inedit, deoarece autorul infățișează și unele rezultate mai importante ale cercetării la care a participat.
- 4. Vezi și Al. S. Stefan, *Cetățile romane de la Enisala. Studiu aerofotografic*, Revista Muzeelor și monumentelor — Monumente istorice și de artă, 2, 1977, p. 15—25 unde sunt analizate cele două așezări de epocă română.
- 5. Date asupra celor două incinte ca și planul pe care îl reprezintă, se află la I. T. Dragomir, *op. cit.*, p. 30—31; I. Barnea, *op. cit.*, p. 380; Vezi și Radu Stefan Ciobanu, *op. cit.*, p. 23—25 unde se întâlnesc unele inexac-tități.

LES FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES AU CHÂTEAU FORT D'ENISALA (1976)

(Résumé)

Le château fort d'Enisala occupe une position dominante, au bord du lac Razelm, ancien golfe de la Mer Noire. Des fouilles y ont été effectuées en 1939 et puis en 1963—1964, quand une deuxième enceinte de la forteresse fut

découverte. En 1976 on a tracé une section longitudinale à travers l'enceinte intérieure. Les observations stratigraphiques ont été rendues difficiles par des excavations antérieures.

Les plus anciennes découvertes datent de l'époque de Hallstatt (culture de Babadag). À l'époque médiévale correspondent au moins deux couches distinctes. On a mis à jour plusieurs restes d'habitation détruites par le feu; des débris de torchis et, en deux endroits, des restes de fondements de pierres liées avec de la terre glaise. On a découvert de la céramique, commune ou émaillée, la plupart de provenance locale, décorée dans la technique du sgraffito (XIII—XVIe siècles) ou peinte (XV—XVIe siècles), des projectiles en pierre, un point

ARCHÄOLOGISCHE FORSCHUNGEN IN DER FESTUNG ENISALA (1976)

(Zusammenfassung)

Die neben dem Dorf Enisala gelegene Festung erhebt sich auf einer felsigen Anhöhe, die das Ufer des Razelmssees überragt. Innerhalb der Festung wurden im Jahre 1939 und zwischen 1963—1964 archäologische Grabungen vorgenommen. Bei letzteren wurde eine zweite äußere Befestigungsanlage entdeckt. Im Jahre 1976 wurde ein Längsschnitt angelegt, welcher das Festungsinnen durchquerte, wobei die stratigraphischen Untersuchungen jedoch durch die früheren Grabungen erschwert wurden.

Die frühesten hierbei aufgefundenen Siedlungsspuren datieren aus der Hallstattzeit (Babadag-Kultur). Mindestens zwei unterschiedliche Schichten stammen aus dem Mittelalter. Bei den Ausgrabungen wurden zahlreiche, die Bewohnung der Festung bezogene, durch Brand zerstörte Bodenfunde freigelegt, wie: gebrannte Lehmsteinreste mit Ruten- und dünnen Pfalzdrücken sowie an zwei Suchstellen Überreste von Steingrundmauern bei

de flèche, un épéron, des outils en fer, des objets de parure. Parmi les monnaies trouvées on doit mentionner un exemplaire d'une émission locale du type dit «géniois-tatare», qui s'ajoute aux autres monnaies du même type découvertes en ce lieu.

Le château fort d'Enisala a été érigé probablement au cours de la deuxième moitié du XIIIe siècle. Même si des matériaux numismatiques attestent une présence des génois dans la forteresse, on a toutes les raisons pour douter que ceux-là ont été aussi ses constructeurs.

denen Tonerde als Bindemittel verwendet wurde. Mannigfältig sind die archäologischen Funde: Gebrauchskeramik sowie glasierte Keramik grösstenteils lokaler Herkunft mit Sgraffito-Dekor 13.—16. Jh.; oder zweifarbigem Bemalung 15.—16. Jh. Außerdem wurden Steinprojektile, eine Pfeilspitze, ein Sporn, Eisenwerkzeuge und Schmuckgegenstände aufgefunden. Eine der zahlreichen hier aufgefundenen Münzen verdient besondere Beachtung: es ist ein Exemplar lokaler Emission des „genuesisch — tatarischen“ Typs.

Die Festung von Enisala wurde wahrscheinlich in der zweiten Hälfte des 13. Jh. errichtet. Wenn auch die Münzfunde auf die Anwesenheit der Genuesen in der Festung schliessen lassen, gibt es dennoch zahlreiche eindeutige Beweise, auf Grund derer uns die Annahme, dass sie die Erbauer der Festung Enisala seien, recht zweifelhaft erscheint.